

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Riuttanen, Sanna; Kyckling, Erja; Vaarala, Heidi

Title: Kielivaranto A:sta Ö:hön

Year: 2020

Version: Published version

Copyright: © Kirjoittajat & Kieliverkosto, 2020

Rights: CC BY 4.0

Rights url: <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Please cite the original version:

Riuttanen, S., Kyckling, E., & Vaarala, H. (2020). Kielivaranto A:sta Ö:hön. *Kieli, koulutus ja yhteiskunta*, 11(2). <https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-maaliskuu-2020/kielivaranto-a-sta-o-hon>

Kielivaranto A:sta Ö:hön

Julkaistu: 25. maaliskuuta 2020 | Kirjoittanut: Sanna Riuttanen, Erja Kyckling ja Heidi Vaarala

Tässä Kieliverkoston teemavuotta 2020 juhlistavassa verkkolehdessä tarkastellaan Suomen kielivarantoa useista eri näkökulmista. Kielivaranto rakentuu ja muovautuu päivittäin yhteisessä kielellisessä toiminnassa. Sen ymmärretään kattavan kaikki Suomessa osatut kielet, kotimaiset ja vieraat, elinvoimaiset ja uhanalaiset, omat ja muiden äidinkielet. Kielivarantoon kuuluu kielten osaaminen, kielten opetus ja opetuksen suunnittelu. Siihen sisältyvät olennaisesti myös luku- ja kirjoitustaidon, saavutettavuuden ja kieli- ja kulttuuritietoisuuden kysymykset. Aikamoinen käsite siis!

Kielivaranto käsitteenä nousi pinnalle professori Riitta Pyykön Monikielisyys vahvuudeksi - selvityksen (2017) myötä. Monikielisyttä on yhteiskuntamme jokaisella tasolla, mutta se jää helposti piiloon. Mieltävätkö useaa kieltä puhuvat itsensä monikielisiksi? Voiko oppilas tai opettaja hyödyntää erilaisia kielellisiä resurssejaan luokassa tehokkaasti? Jotta kielivarantoa saataisiin valtakunnan tasolla näkyvämmäksi, oikeusministeriö on eri toimijoiden kanssa yhteistyössä tehnyt selvityksen, jossa tarkastellaan usean kielen merkitsemisen mahdollisuuksia väestötietojärjestelmään. Kielten tilastoinnin muuttamisesta on puhuttu jo vuosia – ehkä nyt ollaan jo lähempänä konkreettista muutosta? Väestötietojärjestelmän muuttaminen ei kuitenkaan ole aivan yksinkertaista. Selvitys onkin laitettu lausuntokierrokselle, jotta eri kieliyhteisöt, asiantuntijatahot ja organisaatiot voisivat sanoa sanansa. Tähän täkyyn voi tarttua lausuntopalvelussa (<https://www.lausuntopalvelu.fi/FI/Proposal/Participation?proposallid=d6647485-7b09-44a8-bd82-faf3eb5497f2>) 30.4.2020 asti.

Kotuksen kuukauden sana oli tammikuussa koronavirus (https://www.kotus.fi/nyt/kuukauden_sana/kuukauden_sanat_2020/kuukauden_sana_tammikuussa_2020_on_koronavirus.32949.news). Pari kuukautta myöhemmin sen merkitys on vain kasvanut. Etätyöhön on siirrytty ennennäkemättömän laajasti, yleisötapahtumat on peruttu ja ihmisiä kehoitetaan rajoittamaan fyysisiä kontaktejaan. Sanna Marinin hallitus tiedotti 16.3.2020, että koronavirusepidemian takia Suomi on poikkeusoloissa ja ottaa käyttöön valmiuslain. Valtioneuvoston ohjeistuksen mukaisesti lähiopetus perusopetuksesta aina korkea-asteelle ja vapaaseen sivistystyöhön asti keskeytetään ainakin 18.3.–13.4.2020 väliseksi ajaksi.

Oppiminen ja opetus ei kuitenkaan lopu! Koulujen fyysinen sulkeminen on tarkoittanut opettajille valtavaa ponnistusta etäopetuksen järjestämiseksi. Nyt jos koskaan on tärkeää tehdä yhteistyötä ja jakaa vinkkejä ja osaamista opetuksen järjestämiseen. Näin onkin laajasti tehty esimerkiksi Twitterissä ja Facebookin erilaisissa opettajaryhmissä. Kurkkaa myös, löytyisikö Kieliverkoston Tassu & Tiu -sivustolta (<https://www.kieliverkosto.fi/fi/tassu-tiu>) apua etäopetukseen! Myös *Kieli, koulutus ja yhteiskunta* -verkkolehdeissä on mainiota ja helposti käsillä olevaa opetusmateriaalia kielistä ja kielenkäytöstä niin lukioihin, opistoihin kuin korkeakouluihinkin.

Kieliverkoston työ jatkuu lähes normaalisti koronakeväästä huolimatta. Jokakeväinen Kieliparlamentti kuitenkin siirtyy syksylle 2020. Verkkolehti ilmestyy tavalliseen tapaan. Seuraamme kielikoulutuksen uutisointia ja teemme tärkeää perus- ja kehitystyötä. Kieliverkostossa on totuttu digitaaliseen, valtakunnalliseen yhteistyöhön, ja siitä on nyt etua.

Tässä verkkolehden numerossa esittelemme Suomen kielivarantoa peräti kymmenessä artikkelissa. Verkkolehden avaa Tampereen kieltenopetusta kuvaava artikkeli, jonka ovat kirjoittaneet Laura Lahti, Raisa Harju-Autti, Outi Verkama ja Kirsi Aaltonen-Kiianmies. Tampereella on onnistuttu varhaisten kielivalintojen monipuolistamisessa erittäin hyvin: ykkösluokkalaisten opiskelevat jopa kuutta eri kieltä. Mitä Tampere tekee toisin?

Ritva Kantelinen, Kati Kajander, Kirsi Wallinheimo ja Zinab Elgundi esittelevät artikkelissaan Eurooppalaisen kielisalkun hyödyntämistä perusopetuksessa. He kuvaavat EKS:ua työkaluna, joka tukee elinikäistä oppimista ja mahdollistaa toiminnallisen kielitaidon hankkimisen.

Oman äidinkielen opetuksen kehittäminen on yksi olennaisimmista tehtävistä Suomen kielivarannon monipuolistamisessa. Tähän teemaan pureutuvat artikkelissaan Maija Yli-Jokipii, Larissa Aksinovits, Riitta Salin ja Tuulia Hautakoski, jotka pohtivat oman äidinkielen opetusta yksittäisen opettajan, opettajankoulutuksen sekä yhteiskunnan kannalta. Vähintään yhtä tärkeää on pitää uhanalaiset kielet elossa ja osana Suomen kielivarantoa. Tästä haasteesta kirjoittavat Helka Riionheimo ja Päivi Kuusi, jotka ovat tukeneet karjalan kielen elvytystä järjestämällä kääntäjänkoulutusta kielen puhujille ja elvyttäjille.

Verkkolehden seuraavassa artikkelissa keskitytään nuorten lukutaitoon, jota on viime vuosina käsitelty mediassa runsaasti. Minna Sääskilahti, Maija Saviniemi ja Elina Palola ottavat aiheeseen tuoreen näkökulman ja antavat 9.-luokkalaisten itse vastata kysymykseen: "Miten nuoret saadaan lukemaan?" Toinen viime vuosina mediahuomiota saanut aihe on kielitietoisuus ammatillisessa koulutuksessa, mikä oli myös Kieliverkoston teema viime vuonna. KIELO-hankkeen saavutuksista viidessä eri oppilaitoksessa ovat kirjoittaneet Tarja Dejanova, Marianne Seppä, Tuija Arola, Ritva Pakkanen, Hannele Pesola ja Jani Siirilä. Lue artikkelista kielitietoisuuden työpaikkaohjauksen kymmenen teesiä!

Kun siirrytään lukiosta korkeakouluun, kieliopinnoissa voi esiintyä haasteita. Jonna Riikonen ja Hillamaria Pirhonen olivat mukana toteuttamassa Mind the Gap -kurssia, joka tukee nuoria toimintaympäristön, opiskelutapojen ja tekstilajien muutoksessa nivelvaiheessa. Tällaiset kurssit tulevat tarpeeseen!

Suomen yliopistoissa kielistrategia ohjaa toimintaa. Se, että instituutio määrittelee itsensä vaikkapa kolmikieliseksi, ei kuitenkaan takaa monikielistä vuorovaikutusta. Anna Solinin ja Hanna-Mari Pienimäen tutkimuksen kohteena oli Helsingin yliopiston kielipolitiikka: miten säädelty kolmikielisyys toteutuu käytännössä? Kielipolitiikan lisäksi monikielisyys toteutuu korkeakouluissa myös monipuolisia kieliopintoja tarjoamalla. KiVAKO (Kielivarannon vahvistaminen korkeakouluissa) -kärkihankkeessa kehitetään 25 korkeakoulun yhteistyönä muun muassa kieliopintojen verkko-opintotarjontaa. Hankkeesta kertovat Teppo Varttaala ja Pasi Puranen.

Taina Saarinen piti teemavuoden avaavan Kari Sajavaara -muistoluennon Suomen kielikoulutuspolitiikan historiasta, nykyhetkestä ja tulevaisuudesta. Luennon jälkeen historian tutkija Pari Ihalainen kommentoi sitä ja Taina Saarinen vastasi kommentteihin. Tästä keskustelusta muodostuu kielivaranto-teemaisen lehtemme viimeinen artikkeli.

Kieliverkosto toivottaa kaikille voimia poikkeukselliseen kevääseen!

Sanna Riuttanen ja Erja Kyckling ovat projektitutkijoita ja Heidi Vaarala on yliopistotutkija Kieliverkostossa.

Artikkeliin viittaaminen

Riuttanen, S., Kyckling, E. & Vaarala, H. (2020). Kielivaranto A:sta Ö:hön. *Kieli, koulutus ja yhteiskunta*, 11(2). Saatavilla: <https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-maaliskuu-2020/kielivaranto-a-sta-o-hon> (<https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-maaliskuu-2020/kielivaranto-a-sta-o-hon>)